

Suomen Geronomiliitto ry:n lausunto hallituksen eduskunnalle antamaan esitykseen laeiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä tarkastusvirastosta annetun lain 2§:n muuttamisesta.

Suomen Geronomiliitto ry on Akavan Erityisalojen jäsenyhdistys, jonka tavoitteena on edistää vanhustyön korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja vanhustyön eri toimijoiden välistä yhteistoimintaa. Suomen Geronomiliitto keskittyy lausunnossaan henkilöstöä koskeviin muutoksiin ja geronomien asemaan sosiaalihuollon rekisteröitynä ammattihenkilönä. Asiakasnäkökulmana lausunnossa ovat ikääntyneet.

Suomen Geronomiliitto näkee hallituksen lakiesityksessä hyvänä aidon asiakaslähtöisyyden ainekset. Erittäin hyvänä näemme laissa esitetyn palvelutarpeen arvioinnin ja siihen pohjautuvan palveluiden myöntämisen. Geronomien sosiaali- ja terveydenhuollon laaja-alainen arviointiosaaminen tulee hyödyntää tässä kohtaa kokonaisuudessaan. Geronomi on laillistettu sosiaalihuollon ammattihenkilö, mutta terveydenhuollon puolella ammattinimikkeen rekisteröiminen on ratkaisematta. Kannatamme valinnanvapauden laajentamista, mutta toisaalta huolta aiheuttaa tosiasiallinen valinnanvapauden toteutuminen, sekä ylipäättään välttämättömien palveluiden turvaaminen niiden ikääntyneiden osalta, joiden toimintakyky on heikentynyt ja kognitio alentunut. Koska kyse on suuresta organisaatiomuutoksesta, huolta herättää henkilökunnan asema tässä muutoksessa, sekä muutoksen nopea aikataulu.

Henkilöstön asema muutosprosessissa turvattava

Suomen Geronomiliitto on huolissaan hallituksen esityksestä valinnanvapautta koskevan lainsäädännön ja siihen liittyvän maakuntien liikelaitosten palvelukseen siirtymävaiheesta ja kuntien työntekijöiden asemasta siinä. Valtaosa geronomeista on naisia ja työskentelee kunta-alalla. Näin ollen hallituksen esitys ja uusien sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämistapa lainsäädäntöineen koskettaa merkittävästi juuri geronomeja. Hallituksen esityksessä kuntien työntekijöiden työsopimuksia voidaan irtisanoa ja työehtosopimuksia kyseenalaistetaan siirtymävaiheen jälkeen. Oletamme työntekijöiden siirtyvän maakuntien liikelaitosten työntekijöiksi vanhoina työntekijöinä ja saavutettujen työsuhteen etujen säilyvän. Maakuntiin siirtyvien työntekijöiden työtehtävien vaativuustasoa ja palkkausta tulee tarkastella jatkossa uudelleen siten, ettei työn palkkaa voida laskea entisestään ilman työntekijän hyväksyntää.

Sosiaali- ja terveystalveluiden uudistaminen maakuntien liikelaitosten alaisuuteen tuottaa hallituksen esityksen mukaan kilpavarustelua työyhteisöihin. Tämä tuottaa kaivattua laatua palveluihin, mutta toisaalta lisätä työntekijöiden paineita, joka puolestaan voi heikentää työhyvinvointia. Maakuntien myötä työkuulttuurin muutos voi olla merkittävää sekä hyvässä että

pahassa. Etenkin ikääntyneille työntekijöille muutos voi aiheuttaa työhyvinvoinnillisia riskitekijöitä ja tämä tulee huomioida prosessia suunniteltaessa ja toteuttaessa mm. riittävänä henkilöstön koulutuksena.

Rauhassa uuteen palvelumalliin yhdessä kehittäen

Kyseessä on massiivinen uudistus, joka koskee kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoita välillisesti ja välittömästi. Lakiehdotuksessa esitetään vaade yhtenäisestä tietojärjestelmästä, joka toimisi merkittävänä työkaluna palveluiden toteuttamisessa ja palveluintegraatiossa. Olemme huolissamme nopeasta aikataulusta ja keskeisten tietojärjestelmien valmistumisesta aikataulun mukaisesti. Uudistus tulee toteuttaa vaiheittain ja kokeiluluonteisesti tuloksia arvioiden, hyödyntäen ja niistä oppien. Lisäksi henkilöstö tulee ottaa jo varhaisessa suunnitteluvaiheessa mukaan kehittämistyöhön. Henkilöstön osallistuminen on keskeinen tekijä muutokseen sopeutumisessa sekä toisaalta mahdollistaa osaamisen siirtymisen uuteen palvelumalliin.

Palveluntarpeenarvioon laaja-alaista gerontologista asiantuntemusta

Geronomi on laillistettu sosiaalihuollon ammattihenkilö, mutta terveydenhuollon puolella osaamista ei tunnusteta ja ammattinimikkeen rekisteröiminen on ratkaisematta. Geronomien rekisteröityminen laillistetuksi terveydenhuollon ammattihenkilöksi tulee tehdä terveydenhuollon ammattihenkilölain ja sotea koskevien lakimuutosten yhteydessä.

Rekisteröimättömyys heikentää geronomien mahdollisuutta toimia yrittäjänä. Aluehallintovirasto ei hyväksy geronomia hoitoalan yrittäjäksi, sillä tutkinto ei löydy terveydenhuollon ammattihenkilölaista. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tässä on kysymys samalla geronomin monialaisen osaamisen osittaisesta hyödyntämättä jättämisestä.

Hoivayksiköiden vastaavilta henkilöiltä edellytetään terveydenhuollon laillistamista ja rekisteröimättömyys heikentää myös geronomien mahdollisuutta toimia yrittäjänä. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tässä on kysymys samalla geronomin monialaisen osaamisen osittaisesta hyödyntämättä jättämisestä. Geronomien rekisteröiminen laillistetuksi terveydenhuollon ammattihenkilöksi tulee tehdä terveydenhuollon ammattihenkilölain ja sotea koskevien lakimuutosten yhteydessä, jotta geronomien osaaminen saadaan maakunnissa käyttöön.

Ikääntyneiden asiakkaiden määrä sosiaali- ja terveyspalveluissa kasvaa ja palveluiden järjestämisestä aiheutuvat kulut tuovat haasteita kustannusten hallintaan. Tämä näkökulma konkretisoituu erityisesti sote-uudistusta tarkasteltaessa. Geronomin ainutlaatuisen osaamisen hyödyntämiselle on loistava paikka esimerkiksi valinnanvapausmallin ja siihen nivoutuvan palvelutarpeen arvioinnin kohdalla. Gerontologinen osaaminen yhdessä palvelukentän laaja-alaisen tuntemuksen kanssa on tärkeää arvioitaessa ikäihmisen toimintakykyä, verkostoja ja palvelun tarvetta. Valinnanvapausmallissa tarvitaan kykyä toimia moniammatillisissa tiimeissä yli sektori- ja toimijarajojen sekä ymmärrystä eri organisaatioiden rakenteista. Sosiaali- ja terveysalalla johtamisessa korostuu kokonaisuuksien hallinta ja asiakasymmärrys. Ikääntyneiden palvelut ja hoiva keskittyvät kotona asumista tukeviin muotoihin. Kuntien ja muiden vanhustyön toimijoiden, kuin myös jatkossa maakuntien, on saatava hyödyntää täysipainoisesti geronomin monialaista gerontologista osaamista ja kokonaisvaltaista ikääntymisen asiantuntijuutta vanhuspalveluissaan.

Suomen Geronomiliitto ry

Satu Spets

puheenjohtaja